

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 43, godina XXII
maj, 2017. [str. 143-146]

© Monos 2017

Ddr. Azem Kožar, *Edicija “Arhivistika u teoriji i praksi” (knjiga 1, 2, 3 i 4)*

*Arhiv Tuzlanskog kantona, Društvo
arhivskih zaposlenika TK i Društva
historičara, Tuzla, 1995, 2005, 2011. i 2016.*

U 2016. godini izašla je četvrta po redu knjiga-studija iz edicije *Arhivistika u teoriji i praksi*, autora prof. ddr. Azema Kožara.¹ Kako se radi o jedinstvenom autorskom i izdavačkom poduhvatu u arhivskoj praksi Bosne i Hercegovine i zemalja njenog okruženja, ali i mnogo šire, prilika je da se, prije nešto detaljnijeg prikaza, prošle godine izašle četvrte knjige iz ove edicije, ukratko osvrnemo i na prethodne tri, koje su svaka na svoj način značajne za razvoj arhivistike kao mlade naučne discipline.

Prva knjiga (1995.) sadrži pet poglavlja i to: 1. Arhivistička znanost, 2. Arhivska djelatnost Bosne i Hercegovine, 3. Registraturno poslovanje imalaca arhivske građe i registraturskog materijala, 4. Regionalni istorijski arhiv, 5. Arhivska djelatnost u ratnim okolnostima i Završna razmatranja. Svako od ovih poglavlja je na svoj način interesantno i korisno arhivističko znanje, u mnogo čemu prvi put uobličeno u koricama jedne arhivističke studije. Posebno je značajno to što autor konkretno definiše arhivistiku kao nauku, elaborira domete arhivske djelatnosti BiH i ukazuje na moguća rješenja za poboljšanje stanja, elaborira sva bitnija pitanja metodologije kancelarijskog i arhivskog poslovanja, argumentovano analizira iskorake koje je na planu struke i

1 Prof. ddr. Azem Kožar je prvi doktor arhivistike u Bosni i Hercegovini. Doktorirao je na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1998. godine. Na istom fakultetu i sveučilištu je, na Odsjeku za povijest, doktorirao i iz povijesti – grana moderna i suvremena povijest 2008. godine. Prethodno je završio petogodišnju učiteljsku školu (1967), potom magistarske studije iz historije (1980), tako da su ove dvije veoma komplementarne nauke (historija i arhivistika) bile polja njegovog naučnog interesovanja više od pola stoljeća.

nauke učinio Arhiv u Tuzli (koji je upravo u vrijeme rukovođenja prof. Kožara doživio punu stručnu i naučnu afirmaciju), ukazuje na ratnu problematiku zaštite arhivske građe u uslovima nepoštivanja međunarodnih konvencija, te sumira ukupne domete nauke i struke i ukazuje na neophodnost daljih aktivnosti. "U najkraćem, radi se o rijetkoj knjizi koja tretira arhivsku djelatnost u Bosni i Hercegovini i daje odgovore na brojna pitanja arhivističke teorije i prakse".²

Druga knjiga (2005.) sadrži *Predgovor* i pet poglavlja (1. Arhivistika i društvo, 2. Arhivska djelatnost i tranzicija društva, 3. Vrednovanje registraturne i arhivske građe, 4. Standardizacija arhivske djelatnosti, 5. Zaključna razmatranja), dok su u posljednjem šestom poglavlju dati registri i bibliografija. Kroz sadržaje ove knjige autor ukazuje na zaostajanje u razvoju arhivistike u zemljama tranzicije u odnosu na zemlje razvijenog svijeta, govori o uzrocima toga stanja i metodama za njegovo prevazilaženje, govori o indoktrinaciji arhivistike i historiografije u BiH, o stradanju arhivske građe u procesu tranzicije društva, o posebno značajnom segmentu vrednovanja arhivske građe, o standardima i normativima u arhivskoj djelatnosti i dr. Knjiga je "zasnovana na savremenim metodama modernog naučnog istraživanja, daje veliki doprinos u spoznavanju problema i njihovom rešavanju".³

Treća knjiga (2011.) strukturirana je kao i prethodne, sadrži *Predgovor* i pet poglavlja. U njima autor ukazuje na dobro poznate

probleme arhivske struke i nauke, na pitanje vrednovanja arhivistike kao zasebne nauke, na pravilno vrednovanje arhivske građe ratne provenijencije, na arhivsku legislativu, problematiku kategorizacije registratura, na značaj i ulogu arhiva kao faktora državnosti i dr. "Ona nije samo rezime dosadašnjih znanja i iskustava, mnogo je više od toga, ona je smernica za naše snalaženje na svim zadacima koji pred nas iskrsavaju u praksi, a nema ju konkrentna rešenja. Time se mnogi stavovi autora pretvaraju u norme ponašanja".⁴

Četvrta knjiga (2016.) nastala je kao rezultat kontinuiranog rada autora na važnim pitanjima arhivske teorije i prakse kako u Bosni i Hercegovini tako i u zemljama njenog okruženja.⁵ I ova knjiga sastoji se od predgovora i pet tematskih cjelina. U *Predgovoru* se konstatuje da je "nastala kao rezultat kontinuiranog rada autora na bitnim pitanjima arhivske teorije i prakse u Bosni i Hercegovini i zemljama njenog okruženja. Radi se o brojnoj i važnoj stručno-naučnoj arhivističkoj problematici, teorijske i pragmatične prirode, koju je autor sukcesivno istraživao, uobličavao i predstavljao na domaćim (bosanskohercegovačkim) i stranim stručno-naučnim skupovima u razdoblju od 2011. do 2016. godine, a koja je potom, nakon odgovarajućih recenzija, objavljivana u stručno-naučnoj arhivističkoj periodici. Pozitivan prijem objavljenih radova od strane stručne i naučne javnosti, te ograničenost tiraža objavljene periodike, opredijelili su autora da bar neke od tih svojih studija sakupi, dodatno ih

2 Više o rezultatima stručnog, pedagoškog i naučnog rada prof. Kožara vidi: *Zbornik radova* "Pedagoški i naučni rad prof. dr. Azema Kožara", Tuzla, 2012.

3 Nada Boroš, Predstavljanje knjige dr. Azema Kožara, "Arhivistika u teoriji i praksi, 2, Tuzla, 2005", *Arhivski anali*, God IV, br. 4, Novi Sad, 2007, 451-454. Pored ovoga prikaza, ova knjiga je prikazana i u časopisu "Arhivska praksa", broj 9, Tuzla, 2006, 347-353 (Izet Šabotić), i u časopisu "Arhiv", God. VII, br. 1-2, Beograd, 2006, 213-218.

4 Miroslav Dučić, "Dr. Azem Kožar, Arhivistika u teoriji i praksi, knjiga 3, Tuzla, 2011", u: *Glasnik arhiva i AU BiH*, broj 41, Sarajevo, 2011, 241-242. O ovoj i prethodne dvije knjige prof. Kožara više vidi: Jovan Popović, "Arhivistička trilogija prof. dr. Azema Kožara", u: *Zbornik radova* "Pedagoški i naučni rad prof. dr. Azema Kožara", Tuzla, 2012, 147-158.

5 Prva promocija ove knjige održana je 3. 12. 2016. u Tuzli a u organizaciji Društva historičara i Akademije društveno-humanističkih nauka. Knjigu je predstavio prof. dr. Galib Šljivo, jedan od recenzenata (drugi recenzent je prof. dr. Peter Pavel Klasinc, Direktor Međunarodnog instituta arhivskih znanosti iz Trsta).

kompletira i objavi na jednom mjestu u vidu ove zasebne publikacije, dodajući pri tome i nove sadržaje”.

U prvom poglavlju (Glava I, str. 11 do 84), objavljeni su radovi, prezentirani na Međunarodnoj arhivskoj konferenciji u Trstu, koju svake godine organizira Međunarodni institut arhivskih znanosti Trst/Maribor, a koji su potom autorizirani i recenzirani, te objavljeni u časopisu za savremenu arhivistiku *Atlanti* (brojevi 22, 23, 24 i 25). U ovoj knjizi objavljeni su sljedeći radovi: Arhivistička dostignuća Bosne i Hercegovine, Arhivski objekti na području Bosne i Hercegovine, Doprinos projekta “Arhivska praksa” edukaciji arhivista u Bosni i Hercegovini, Lokacijske osobnosti arhivskih objekata u Bosni i Hercegovini i Arhivistička etika kao barometar razvoja arhivistike. Ovaj posljednji (peti) rad objavljen je u publikaciji posvećenoj renomiranom francuskom arhivisti Charlesu Kecshemetiju.

U drugom poglavlju (Glava II, str. 87 do 134) objavljeni su radovi prezentirani na međunarodnom arhivističkom skupu koji se održava svake godine u Radencima pod nazivom “*Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*”, a u organizaciji Pokrajinskog arhiva Maribor, a potom objavljeni u Zborniku radova. Riječ je četiri rada ovog autora i to: Osobnosti postdejtanske tranzicijske edukacije arhivskih djelatnika Bosne i Hercegovine, Statusna lutanja arhiva u Bosni i Hercegovini, Problematika preuzimanja arhivske građe u arhive Bosne

i Hercegovine, Uticaj dvojne nadležnosti u sferi kancelarijskog i arhivskog poslovanja na stanje i zaštitu arhivske građe u nastajanju na području Bosne i Hercegovine.

U trećem poglavlju (Glava III, str. 137 do 212) nalaze se radovi koji su podnijeti na međunarodnim arhivističkim skupovima pod nazivom “*Arhivska praksa*” a koji su ranije štampani u istoimenom časopisu (brojevi 14, 15, 16, 17 i 18). Časopis “Arhivska praksa” kao godišnjak izlazi iz izdanju Arhiva Tuzlanskog kantona i Društva arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona. Objavljeno je pet radova i to: Arhivističko-historiografski aspekti posebne zaštite dokumenata ratne provenijencije (1992. – 1995.), Arhivističko znanje u programima visokog obrazovanja Bosne i Hercegovine, Privatna arhivska građa u Bosni i Hercegovini, Angažiranost bosansko-hercegovačkih arhiva na zaštiti i preuzimanju arhivske građe ugašenih i privatiziranih registratura i Uspostava sistema zaštite arhivske i registraturne građe u vanrednim okolnostima na području Bosne i Hercegovine.

Četvrto poglavlje (Glava IV, str. 215 do 264) knjige sadrži radove prezentirane na godišnjem savjetovanju arhivista Bosne i Hercegovine, objavljene u časopisu “Glasnik arhiva i Arhivističkog udruženja Bosne i Hercegovine” (brojevi 41, 43, 44 i 45). U ovom poglavlju objavljen je i jedan autorov rad iz časopisa “Arhivski zapisi”, broj 2, Cetinje, 2014. godine. Naslovi radova su: Harmonizacija arhivskih propisa Bosne i Hercego-

vine, O nekim prioritetima razvoja arhivske djelatnosti Bosne i Hercegovine, Struktura arhivskog fonda Bosne i Hercegovine, Modaliteti kompletiranja necjelovitih arhivskih fondova u arhivima Bosne i Hercegovine i Problematika zaštite i preuzimanja arhivske građe o ratnim zbivanjima u zemljama eks Jugoslavije, s posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu.

U završnom dijelu, autor donosi *Registar ličnih imena i Registar geografskih pojmova* (str. 265 do 270) u cilju lakšeg snalaženja i korišćenja ove knjige. Na kraju su **izvodi iz recenzija** prof. dr. Galiba Šljive i doc. dr. Petera Pavela Klasinca (str. 271 i 272), iz kojih izdvajamo neke njihove stavove i ocjene.

Tako, između ostaloga prof. dr. Galib Šljivo u svojoj recenziji konstatuje: "O svakom od 19 obrađenih pitanja dr. Kožar promišlja stručno i naučno jezgrovito. Većina ovih pitanja su originalna autorova promišljanja i elaboriranja, originalan pristup nekim ključnim arhivističkim problemima u Bosni i Hercegovini. Elaborirajući pitanje arhivističkih dostignuća u Bosni i Hercegovini, autor opravdano konstatira da se "unatoč respektabilnim arhivističkim rezultatima, postojeće stanje mora radikalno mijenjati." Autor se ne zadržava na ovoj konstataciji, već ukazuje na azimut najboljih rješenja, prije svega donošenjem Strategije dugoročnog razvoja arhivske djelatnosti Bosne i Hercegovine, te modernizacijom i demokratizacijom ove djelatnosti. Ovako sistematični i naučno utemeljeni pristupi istraživanju najvažnijih pitanja kojima se arhivska djelatnost Bosne i Hercegovine treba prioritetno baviti su, bez sumnje, rarietni pristupi arhivskih stručnjaka. I sva druga pitanja kojima se autor bavi u ovoj monografiji primjerena su naučnoj inventivnosti i erudiciji ovog školovanog arhiviste i historičara".

Doc. dr. Peter Pavel Klasinc, direktor Međunarodnog instituta arhivskih znanosti

Trst/Maribor i šef *Odsjeka za arhivistiku i dokumentologiju* na Alma Mater Europea – Evropski centar u Mariboru, u svojoj recenziji ove knjige, između ostaloga navodi: "Na uvažavanju arhivistike kao ozbiljne nauke je dr. Kožar uložio mnogo napora i pripremio veliki broj stručnih i naučnih tekstova, prvi put objavljenih i recenziranih u domaćim i međunarodnim arhivskim publikacijama. Arhivistiku kao nauku dr. Kožar opravdano stavlja na razinu iste vrijednosti sa historijom i mnoštvom drugih društvenih nauka. U tom smislu, on ukazuje na poslove koji pred arhivistima i arhivistikom stoje, prije svega na planu školovanja visokoobrazovanih arhivista u čemu je dr. Kožar dao značajan doprinos. Na univerzitetima u Bosni i Hercegovini je arhivistika postala prisutna u nastavnim planovima i programima, a dr. Kožar je predavač i na magistarskom studiju *Arhivistike i dokumentologije* na Alma Mater Europea – Evropski centar u Mariboru/Slovenija".

Sve u svemu, radovi se odnose na dobro poznate probleme arhivističke struke, ukupno 19 važnih pitanja, a što se može saznati iz njihovih naprijed naznačenih naslova. Karakteristično je da autor o svakom pitanju donosi teoretske i pragmatične aspekte, tako da se teorija i praksa u sadržajima ove knjige međusobno dopunjavaju i podržavaju. Zbog svega toga ova knjiga je od velikog značaja za razumijevanje arhiva i arhivista kao čuvara istine, bez koje se ne može ići u naučne elaboracije i spoznaje u mnogim naučnim disciplinama.

Ova autorova četvrta knjiga iz edicije *Arhivistika u teoriji i praksi*, dodatno kompletira bogatu autorovu bibliografiju radova od oko 300 bibliografskih jedinica od čega je 21 knjiga, čiji se pregled daje na kraju knjige.

Mr. Zenita Fazlić, Saneta Adrović